

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ПРОЛЕТАРЬІ УСІХ КРАЇН, ЕДНАЙЦЕСЯ!

ОРГАН МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ І ПРАЦЛЕННЯ СІАУЗА СОВЕЦЬКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 51 (1014)

Субота, 18 снежня 1954 года

Цана 50 кап.

Другому Усесаюзнаму з'езду совецкіх пісьменнікаў

Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі Совецкага Саюза горача вітае Другі Усесаюзны з'езд совецкіх пісьменнікаў і ў яго асобе ўсіх прадстаўнікоў магутнай літаратуры краіны пераможшага соцыялізма.

Комуністычная партыя высока цэніць вялікую ролю совецкай літаратуры ў выхаванні новага чалавека, ва ўмацаванні маральна-палітычнага адзінства совецкага грамадства, у барацьбе за пабудову кунізму.

За гады пасля Першага з'езду пісьменнікаў совецкай літаратура дабілася значных поспехаў. Створаны мастацкія творы, у якіх праўдзіва адлюстраваны пафас будаўніцтва соцыялізма, бяспрыкладныя подзвігі совецкіх патрыётаў у суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны, працоўны гераізм нашага народа ў барацьбе за паспяванне аднаўлення гаспадаркі. І ніколі яшчэ літаратура не мела такога шырокага кола добрабычлівых і спагадлівых чытачоў, як наша совецкая літаратура.

Бурны эканамічны, палітычны і культурны ўздым совецкіх рэспублік прывёў да росквіту літаратуры народаў СССР. Развіццё і ўзаемае абогачэнне нацыянальных літаратур албываеца ў дэснай садружнасці пісьменнікаў усіх брацкіх рэспублік. У Совецкім Саюзе створана многанациянальная мастацкая літаратура вялікага гістарычнага значэння, якая ўвабляе перадавыя ідэі нашага часу.

За гэтыя гады вырас міжнародны аўтарытэт совецкай літаратуры, назмерна павялічылася кола яе чытачоў за межамі Совецкага Саюза, асабліва ў краінах народнай дэмакратыі. Совецкая літаратура заваявала прызнанне мільянаў замежных чытачоў тым, што яна заўсёды выступае ў абарону інтарэсаў працоўных, у процілегласць чалавечанавіснай імперыялістычнай ідэалогіі адстойвае ідэі гуманізма, барацьбу за мір і дружбу паміж народамі, прасякнута аптымістычнай верай у светлую будучыню чалавецтва.

У сваёй творчай дзейнасці совецкія пісьменнікі натхняюцца вялікімі ідэямі барацьбы за кунізм, за сапраўдную свабоду і шчасце народных мас, супраць усякага прыгнечання і эксплуатацыі чалавека чалавекам. Іжываю ў крывадушаму буржуазнаму лозунгу «незалежнасць» літаратуры ад грамадства, фальшывым канішчынам «мастатства для мастатства» нашы пісьменнікі з гордасцю процістаўляюць свае высокія ідэяны пазіцыі служэння інтарэсам працоўных, інтарэсам народа.

Другі Усесаюзны з'езд пісьменнікаў заклікае абмеркаваць важнейшыя творчыя пытанні, намеціць шляхі далейшага руху нашай літаратуры да новых вышыняў.

Велічныя задачы стаяць цяпер перад нашай краінай, перад совецкім народам. На аснове поспехаў, дасягнутых соцыялістычнай прамысловасцю і сельскай гаспадаркай, ажыццяўляюцца грандзёныя мерапрыемствы, накіраваныя на далейшае ўсебаковае развіццё соцыялістычнай эканомікі і культуры, якое неабходна для ўмацавання соцыялістычнага грамадства і паступовага пераходу ад соцыялізма да кунізму. На ўсё больш шыроку міжнароднай арэне разгортваецца і пераходзіць у новую, больш высокую стадыю спаборніцтва паміж соцыялізмам і капіталізмам, агрэсіўны і рэакцыяныя колы якога гатовы гвалтоўным шляхам перашкодзіць росту сіл соцыялізма і імкненням народаў да вызвалення ад прыгнёту капіталу і каланіяльнага прыгнечання. У гэтых умовах назмерна ўзрастае грамадска-пераўтвараючая і выхавача-актыўная роля совецкай мастацкай літаратуры.

Мастацкая літаратура, як і ўсе іншыя віды мастатства, заклікана натхняць совецкіх людзей на творчую працу і на пераадоленне ўсіх наўных на гэтым шляху цяжкасцей і недахопаў, на вялікую справу пабудовы кунізму.

Совецкі народ чакае ад сваіх пісьменнікаў, што яны створаць праўдзівы і яркія вобразы нашых слаўных сучаснікаў, якія вырашаюць каласальныя задачы выспынага росту цяжкай індустрыі—асновы далейшага развіцця ўсёй народнай гаспадаркі і гарантыі непрыступнасці рубяжы нашай Радзімы; нашых сучаснікаў, якія ўзводзяць гіганцкія электрастанцыі, удасканальваюць метады будаўніцтва, асвойваюць мільёны гектараў цалінных зямель, змагаюцца за ўздым усёй сельскай гаспадаркі і лепшае задавальненне ўзрастаючых патрэбнасцей працоўных у прадуктах і таварах народнага спажывання.

ЦК КПСС заклікае пісьменнікаў да глыбокага вывучэння рэчаіснасці на аснове творчага авалодання марксізмам-ленінізмам, які дазваляе бачыць ва ўсёй складанасці і паўнаце сапраўдную праўду жыцця, як яно складаецца ў сучасных міжнародных умовах, ва ўмовах барацьбы, якая разгортваецца паміж лагерам імперыялізма і лагерам соцыялізма і дэмакратыі, разумець працэсы развіцця, якія адбываюцца ў нашай краіне і якімі кіруе Комуністычная партыя, разумець заканамернасці і перспектывы росту нашага грамадства, ускрыць жыццёвыя супярэчнасці і канфлікты. Совецкі народ хоча бачыць у асобе сваіх пісьменнікаў палымых барацьбітоў, якія актыўна ўмеваюцца ў жыццё, дапамагаюць народу будаваць новае грамадства, дзе ўсе крыніцы грамадскага багацця палюцца поўным патокам, дзе вырастае новы чалавек, псіхалогія якога будзе свабоднай ад перажыткаў капіталізма. Нашы пісьменнікі закліканы выхоўваць совецкіх людзей у духу ідэі кунізму і комуністычнай маралі, садзейнічаць усебаковаму і здольнасцей працоўных. Абавязак совецкіх пісьменнікаў—ствараць мастацтва праўдзівае, мастацтва вялікіх думак і пацучіў, якое глыбока раскрывае багаты душэўны свет совецкіх людзей, увабляе ў вобразы сваіх герояў усю рознастайнасць іх працоўнай дзейнасці, грамадскага і асабістага жыцця ў непарушым адзінстве. Наша літаратура заклікана не толькі адлюстроўваць новзе, але і ўсямерна дапамагаць яго перамозе.

Важнай і ганаровай задачай літаратуры з'яўляецца выхаванне моладзі, малых рабочых, калгаснікаў, інтэлігентаў, воінаў Совецкай Арміі ў духу любові да працы, бадзёрасці, адважнасці, упэўненасці ў перамозе нашай справы, у духу беззаветнай адданасці соцыялістычнай Радзіме і пастаяннай гатоўнасці даць сакрушальны адпор імперыялістычным аграрам, калі яны паспрабуюць парушыць мірную працу нашых народаў.

У перыяд, калі агрэсіўныя імперыялістычныя колы зноў збіраюць і адраджаюць сілы разгромленага германскага фашызма, совецкая літаратура не можа стаяць у баку ад барацьбы супраць рэакцыяных сіл старога свету. Совецкая мастацкая літаратура заклікана з усім рэвалюцыйным заалам выхоўваць і ўмацоўваць патрыятычныя пацучі совецкіх людзей, умацоўваць дружбу паміж народамі, садзейнічаць далейшаму агуртаванню магутнага лагера міру, дэмакратыі і соцыялізма, выхоўваць пацучі пролетарскага інтэрнацыяналізма і брацкай салідарнасці працоўных. Абавязак совецкіх пісьменнікаў—яшчэ вышэй узняць сцяг барацьбы за згуртаванне ўсіх міралоўных сіл у інтарэсах бяспекі народаў, выкрываць і кліяміць ганьбай злычынныя планы імперыялістаў, якія нагараюць развязаць новую сусветную вайну.

Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі Совецкага Саюза

Совецкая літаратура заклікана служыць справе працоўных як самая перадавая літаратура ў свеце і быць на вяршыні сусветнай мастацкай творчасці.

З прывітання Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай партыі Совецкага Саюза Другому Усесаюзнаму з'езду совецкіх пісьменнікаў.

Другі Усесаюзны з'езд совецкіх пісьменнікаў

15 снежня ў Маскве, у Вялікім Крамлёўскім палацы, ва ўрачыстай абстаноўцы адкрыўся Другі Усесаюзны з'езд совецкіх пісьменнікаў.

У зале Вялікага Крамлёўскага палаца сабраліся пісьменнікі ўсіх соцыялістычных нацый Совецкага Саюза. Тут і вялікая мастакі слова, прадстаўнікі стараўшага пакалення пісьменнікаў, тыя, хто быў разам з Вялікім Героем на Першым Усесаюзным з'ездзе пісьменнікаў, хто разам з Героем і Маякоўскім пачынаў совецкую літаратуру. Тут і таленавітыя моладзь, якая прыйшла ў літаратуру за апошнія гады.

У гэтай зале можна ўбачыць пісьменнікаў, якія прыехалі з усіх катпоў нашай неабсяжнай Радзімы. У Крамлёўскім палацы знаходзяцца і гімалійскія госці, якія прыехалі з-за мяжы. Тут сустракаюцца з совецкімі літаратарамі кітайскія пісьменнікі Дзінь Лінь і французскія пісьменнікі Луі Арагон, румынскія пісьменнікі Міхаіл Салавей і англійскія пісьменнікі Джэкс Ліндсей, німецкая пісьменніца Анна Зегерэ і індыйскія пісьменнікі Ахал Абас, польскія пісьменнікі Леан Кручкоўскі і чыльскі паэт Пабла Неруда, бразільскія пісьменнікі Жоржы Амаду і бальгарскія пісьменнікі Хрыста Разаўскі. Сярод гэтых — пісьменнікі Лі П'янь, заснавальнік сучаснай кравейскай літаратуры. Сярод прыехалі пісьменнікі розных кантынентаў, розных краін. Гаспаіні з'езду з'яўляюцца пісьменнікі Кітая, Польшчы, Чэхаславакіі, Балгарыі, Герман-

скай Дэмакратычнай Рэспублікі, Румыніі, Манголіі, Венгрыі, свабоднай Караі, Албаніі, Індыі, Чылі, Бразіліі, Англіі, Францыі, Аўстрыі, Галандыі, дэмакратычнага В'етнама, Югаславіі, Фінляндыі, Кубы, Лівана, Уругвая і іншых краін.

У залу Вялікага Крамлёўскага палаца прыйшлі і тыя, каму аддаюць сваё натхненне, свой талент совецкія пісьменнікі: совецкія чытачы, самыя гарачыя сябры і строгія крытыкі нашай літаратуры. Тут сярод гэтых — рабочыя маскоўскіх заводаў і фабрык, вучоныя, партыйныя работнікі, студэнты, воіны Совецкай Арміі.

Чатыры гадзіны дна.

У прэзідуме з'яўляецца старэйшая дэлегатка з'езду — пісьменніца Ольга Форш, якую суправаджае Канстанцін Федкін. Присутныя дэла і сартачна сустракаюць двух прадстаўнікоў стараўшага пакалення совецкіх літаратараў.

Ва ўрачыстых доках паўляюцца кіраўнікі Комуністычнай партыі Совецкага Саюза і Совецкага ўрада — Н. А. Булгакавіч, Л. М. Кагановіч, Г. М. Маленкоў, А. І. Мікаян, В. М. Молатаў, М. Г. Перуухін, М. З. Сабурова, Н. С. Хрушчоў, Н. М. Шаернін, П. Н. Паспелай, М. А. Сусланаў, Н. Н. Шаталін. Дэлегаты і госці сустракаюць іх бурнай, прадагавай авадзілі. Усе ўстаюць.

Ольга Форш ат імя стараўшых звыртаецца да дэлегатаў з'езду.

Прамова пісьменніцы Ольгі Форш

Першыя словы прамоўца прысвячае паміці І. В. Сталіна. У глыбокім маўчанні з'езд стаячы ўшанаваў паміць І. В. Сталіна.

— З сардэчным жалем, — прадаўжае Ольга Форш, — памінем Аляксея Максімавіча Горькага, якога ўжо няма сярод нас.

Заснавальнік совецкай літаратуры, які ронастайна і самазабыта аддаваў ёй усё свае сілы, ён быў першым старэйшым першага Саюза, ён адкрыў у 1934 годзе Першы з'езд совецкіх пісьменнікаў.

Наша сярод нас сёння і разу слаўных пісьменнікаў, уздэльнікаў Першага з'езду. Многія з іх загінулі смерцю храброх у гады Вялікай Айчыннай вайны.

І зноў усё ўстаюць, каб ушанаваць паміць Вялікага Горькага, слаўных паноў нашай літаратуры, якія аддалі свой талент і сваё жыццё ў славу Совецкай Радзімы.

— За дваццацігадовы прамежак часу паміж Першым з'ездам і сённяшнім з'ездам, — гаворыць у сваёй прамове Ольга Форш, — наш народ здзейсніў вялікае мноства гераічных спраў.

Мы перажылі грозныя выпрабаванні Айчыннай вайны і змабылі даблесную перамогу над ворагам. Мы перад усім светам паказалі нашу вялікую мужнасць і вялікае адзінства.

Намаганні і магутнай працяй партыі, усіх совецкіх людзей была адноўлена народная гаспадарка нашай краіны.

Усё гэтае дваццацігоддзе совецкай літаратуры была разам з совецкім народам і ўкавала ў яго вялікую працу сваю палітычную долю.

Сіла нашай літаратуры ў тым, што па ўсім этанах будаўніцтва соцыялізма ў нашай краіне і руху яе да кунізму яна імкнецца вызакзаць волю, надзеі і спадзяванні вялікага Леіна, волю Комуністычнай партыі, аднолькава роднай для ўсіх нас, старых і малых літаратараў.

Сіла нашай літаратуры ў тым, што яна жыць інтарэсамі народа, дзяржаўнымі задачамі краіны.

Совецкая літаратура — літаратура многіх свабодных і роўных нацый — адна з мацнейшых аброр нашага грамадства ў і *

Ольга Форш абляччае Другі Усесаюзны з'езд совецкіх пісьменнікаў адкрытым. Старымствуючы Канстанцін Федкін прадастаўляе слова ўрачысламу пісьменніку Олегу Ганчару, які ад імя дэлегатаў Украіны, Ленінграда, Узбекістана, Грузыі, Эстоніі, Бурат-Манголіі ўніцоп прашаюць выбраць прэзідум з'езду ў колькасці 65 чалавек.

Прэзідум аднагалосна выбіраецца ў наступным складзе: І. Абашыха, Г. Александраў (міністр культуры СССР), П. Антагольскі, М. Аузаў, М. Важан, Г. Бамыраў, П. Броўка, В. Валяўкоўка, А. Венцлова, С. Вургул, В. Вінаралаў (акадэмік), Р. Гамзатаў, С. Герасімаў, Ф. Гадлоў, Ш. Дадзіані, В. Ермілаў, П. Зар'ян, С. Заран, К. Зубаў (народны артыст СССР), Т. Зуева (міністр культуры РСФСР), Н. Брагімаў, М. Ісакоўскі, І. Каіраў (міністр асветы РСФСР), В. Каласеў, А. Кахар, В. Кербасеў, А. Карпільчук, К. Крапіва, І. Колас, В. Ланіс, Г. Лахунці, І. Леонаў, Ю. Лібадзініска, А. Лупан, С. Марпа, і. Мустафін, А. Несмеянаў (прэзідэнт Акадэміі навук СССР), Р. Нікалаева, В. Овечкін, В. Панова, П. Пягодзін, В. Палавой, Д. Палікарпаў (секратар МК КПСС), А. Пракоф'еў, Я. Ругоў, М. Рымальскі, А. Руміцаў (заг. аддзела

ЦК КПСС), В. Рурькаў, Б. Сіманаў, А. Сурбоў, А. Тарасова (народная артыстка СССР), А. Твардоўскі, Н. Тіханавіч, А. Такамбаеў, М. Турсул-зад, П. Тацына, А. Фадзееў, К. Федкін, О. Форш, Т. Хрэпількаў (генеральны сакратар Саюза совецкіх кампазітараў), А. Шаернін (секратар ЦК ВЛКСМ), Д. Шапілаў (галоўны рэдактар газет «Правда»), Ю. Шукуз, М. Шалахаў, І. Эрэнбург.

На трыбуне беларускі паэт Натрэў Броўка. Ад імя дэлегатаў Беларусі, Масквы, Літвы, Таджыкістана і Башкырыі ён уніцоп прашаюць выбраць ганаровы прэзідум з'езду ў складзе членаў Прэзідуму ЦК КПСС—таварышчы Н. А. Булганіна, М. Е. Варашылава, Л. М. Кагановіч, Г. М. Маленкоў, А. І. Мікаян, В. М. Молатава, М. Г. Перуухіна, М. З. Сабурова, Н. С. Хрушчоў. Доўга незмаўкачы бурнай апладысентамі сустракаюць присутныя гэтую прапанову. Усе ўстаюць.

Выбіраюцца рабочыя органы з'езду: сакратарыят, мандатны і рэдакцыйны камітэты, а таксама рэдакцыйная камісія па праекту Статута Саюза совецкіх пісьменнікаў СССР.

(Зачанчэнне на 4-й стар.)

ДРУГІ ЎСЕСАЮЗНЫ З'ЕЗД СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Стан і задачы савецкай літаратуры

Даклад таварыша А. А. СУРКОВА

Таварышы! Дваццаць гадоў таму назад з трыбуны Першага Усесаюзнага з'езду савецкіх пісьменнікаў Максім Горкі таварыш: «Калі тут, у гэтай зале, закладзены фундамент аб'яднання ўсёй савянскай літаратуры, — нам пасля з'езду неабходна будзе пачынаць практычнае аб'яднанне ў ма- тах пачынаючы з цяжкай працы намай, і працу гэтую патрэбна будзе працягваць, развіваючы ўсё больш і далей, для таго, каб стварыць тую магутную літаратуру, якая патрэбна не толькі нашай краіне, на- родам нашай краіны, але патрэбна, я ас- меляюся сказаць, усяму свету».

Дваццаць гадоў літаратуры Краіны Со- ветаў працавала, памятаючы гэтыя словы наказы свайго вялікага друга і строгага, працаваўшая настолькі, адчу- вавшы сабе законнымі нашадкам і ўсіх скарбаў літаратуры, створаных мастацкім генам чалавечтва.

Дваццацігоддзе, якое аддзяляе сённяшні дзень ад часу працы Першага з'езду, на- поўнена ў жыцці народаў СССР і ў жыцці чалавечтва гістарычнымі падзеямі вяліка- га значэння.

За гэтае дваццацігоддзе, на аснове ла- стэнякнай першых пяцігодкаў, савецкі на- род квіраўніцтвам Комунісцкай партыі завяршыў будаўніцтва сацыялізму. Соцыялістычны лад абнавірава на магут- ную сацыялістычную індустрыю, на буй- ную механізаваную калектывную сельскую гаспадарку, якая мацее з году ў год, на гіганцкі дасягненні ў галіне культурнай рэвалюцыі.

У працэсе будаўніцтва новага, сацыялі- стычнага грамадскага ўладу ўмацавалася савецкая дзяржаванасць, складалася непа- рушная маральна-палітычная адзінства на- родаў Савецкага Саюза.

Народы нашай краіны на ўсеўзбраенні неадольнай сілы, якую надалі ім сацыялізм, што ўсталяваўся на Савецкай зямлі, вы- трымалі вялікае выпрабаванне агнём і па- ругамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У выніку разгону фашызму звыш тры- ці чалавечтва авалавала па-за панаван- нем капіталісцкай сістэмы, утварыўшы магутны і непераможны лагер міру і де- макратыі.

Літаратура Савецкай краіны ўсім сваім творчым дэсам, які і перапрацавала лепшых сваіх прадстаўнікоў, інавацыя з'ява на народам. Яна актыўна ўдзельнічала ў са- цыялістычным будаўніцтве, на ўсёх ва- жнейшых грамадска-палітычных падзеях, якіх спадарожнічалі нашаму руху на шля- ху да комунізму.

Усё гэта адбылося на развіцці нашай літаратуры, на яе змесе і пафесе, на па- вышненні яе актыўнай ролі ў барацьбе за комунізм, у барацьбе прагрэса супраць рэакцыі на сусветнай арне.

Непамерна вырас актыўны ўдзел савецка- кага пісьменніка ў грамадскім і палітыч-

ным жыцці краіны. Сто пяцьдзесят пісьменнікаў, уастаненых высокага даверу народа, выбраны дэпутатамі ў Вархоўны Совет СССР, у Вархоўны Саветы брацкіх рэспублік, дэпутатамі масцовых Советаў. У праішоўшае дваццацігоддзе савецкіх пісьменнікаў прымаў самы дэбсны ўдзел ва ўсіх важнейшых прагрэсіўных рухах сусветнай грамадскасці. У пасляваенныя гады савецкіх пісьменнікаў сталі актыўней- шымі ўдзельнікамі барацьбы за мір, якая разгарнулася ў свеце.

За дваццаць гадоў паміж з'ездамі ў савецкай літаратуры адбыліся велізарныя змены. У літаратуру прыйшлі новыя людзі, лік членаў і кандыдатаў у члены ССП на- вялічыўся з 1.500 чалавек у 1934 годзе да 3.695 чалавек у 1954 годзе. Умацаваліся, напоўніліся новымі людзьмі, убага- таліся новымі кнігамі літаратуры, пра- стаўлены на Першым з'ездзе. Унікалі і развіліся новыя брацкія літаратуры.

Рост савецкай літаратуры спадарожні- чаў агульнаму гіганцкаму росту культуры ў краіне, у выніку якога наш народ, да- стыгнуўшы ўсеагульнай пачатковай, ушчыльную падшыю да магнамасцей ажыццявіў усеагульную сараднюю адука- цыю.

Культурная рэвалюцыя, няспына па- шырочыўшы і паглыбляючыся, дала літа- ратуры дзесяткі мільянаў новых чытачоў. Прыход гэтых чытачоў абумовіў велізар- ны рост тэражаў мастацкай літаратуры.

Рост гэты навоцна відаць у наступных лічбах: У 1934 годзе ў краіне было выдана 1.852 творы рускай савецкай мастацкай літаратуры агульным тэражом у 32.943 тысячы экзэмпляраў. У 1953 годзе — 2.733 творы агульным тэражом у 159.801 тысячы экзэмпляраў.

У 1934 годзе было выдана 1.233 творы пісьменнікаў іных брацкіх народаў СССР агульным тэражом у 7.192 тысячы экзэмпляраў. У 1953 годзе — 1.552 творы агульным тэражом 38.526 тысяч экзэмпляраў.

У 1934 годзе ў СССР было выдана 348 назваў замежнай мастацкай літарату- ры агульным тэражом у 4.797 тысяч экзэмпляраў. У 1953 годзе — 420 назваў агульным тэражом у 24.480 тысяч экзэмпляраў.

Каб склаці сабе правільнае ўяўленне аб тым, якое шырокае ў нашай краіне кола чытачоў мастацкай літаратуры, тра- ба ўлічваць і гіганцкую, звыш 300 ты- сяч пунктаў, сетку бібліятэк, праз якую кні- гі трапляюць да дзесяткаў мільянаў чытачоў.

У прыведзеных лічбах заклучаны напамі- нае пра вялікую мастацкую аддзяленасць за сваю працу, да якой абавязвае кожна- га савецкага пісьменніка гіганцкая, ня- спына растушая культура і палітычная аўтарыта чытачоў, памножаная яшчэ не менш колькасцю і зарубежных чытачоў.

Шматнацыянальная савецкая літаратура

За дваццацігоддзе паміж з'ездамі ня- спына ўмацаваліся брацкія сувязі паміж літаратурамі Саюза Савецкіх Соцыя- лістычных Рэспублік.

Агульны вынік развіцця савецкіх лі- таратур у пасляваенныя гады — адно з красамоўнейшых сведчаньняў тэра- жства нацыянальнай палітыкі нашай партыі і дзяржавы ў галіне культуры.

Кастрычніцкая рэвалюцыя адкрыла шырокі шлях палітычнага, аэанамічнага і культурнага росту для кожнага вялікага або малага народа, які ўваходзіў у склад буйной Расійскай імперыі. Многія малыя народы, якія раней знаходзіліся ў глыбокім амірку пагалоўнай непісьменнасці і былі асуджаны на выміранне, ва ўмовах савецка- кай улады адправіліся да новага гіста- рычнага быцця. Больш за сорок народаў упершыню пасля Кастрычніка атрымалі пісьменнасць. У кожнага з гэтых наро- даў унікалі і пачынаюцца развіваючы сваё нацыянальнае мастацтва, свая літаратура.

Усё новае, што ўносіць у жыццё на- родаў наша агульная барацьба за комунізм, выяўляючы няспына растучыя рысы прагрэскага інтэрнацыяналізма, вядзе да ўбагачэння нацыянальнай формы вы- ўлення мастацкага гена народаў.

Мы з'яўляемся сведкамі і ўдзельнікамі ладзямчай вяжлага працэсу творчага аб'яднання нашых літаратур і ўтварэння агульнай для іх шматнацыянальнай аўтарытэ чытачоў у нашай краіне і за яе межамі.

Вось што гавораць лічбы: Калі ў 1934 годзе ў перакладах на мовы брацкіх народаў СССР быў выданы 481 твор рускай літаратуры тэражом у 3.529 тысяч экзэмпляраў, дык у 1953 годзе выданы 1.022 творы агульным тэражом у 16.007 тысяч экзэмпляраў.

У 1934 годзе ў перакладе на рускую мову выйшла 150 твораў пісьменнікаў брацкіх літаратур агульным тэражом у 1.045 тысяч экзэмпляраў, а ў 1953 годзе было выдана 419 твораў агульным тэражом у 21.427 тысяч экзэмпляраў.

Паміж з'ездамі перыяды вяртэнні творчых рэсе брацкіх літаратур і няспынным умацаванні маральна-палітычнага адзін- ства нашага шматнацыянальнага грамадства абмен літаратурнымі каштоўнасцямі паміж савецкімі народам атрымаў набывана шы- рокай размах.

Дэкакуючы ўзрэмным перакладам творы таленавітых прадстаўнікоў літаратур кожна- ясна малых савецкіх народаў увахоўваю- чы і залаты фонд агульнасаюзнай культур- ных каштоўнасцей.

Варта з асаблівай сілай падкрэсліць

значэнне рускай мовы ў гэтым абмене культурнымі каштоўнасцямі.

Ва ўмовах тэражства мудрай нацпа- лнальнай палітыкі Комунісцкай партыі рускай мове выпала ў нашым грамадстве гонаравая роля быць магутным сродкам абмену культурнымі і літаратурнымі каштоўнасцямі паміж брацкімі народам Саюза.

Мінулае дваццацігоддзе аэанамавана ў жыцці большасці брацкіх літаратур та- кой адзнакай наступлення сталасці, які бурнае развіццё прозы і з'яўленне буйных драматычных твораў. Гэта адзнака асабліва ярка выяўлялася ў брацкіх літаратурах Савецкага Уходу.

Ва гэты перыяд рускай класічнай і савецкай пазіі зрабіў шырокі ўплыў на развіццё самых рознастайных відаў і форм пазіі як у сталых, так і ў малых літа- ратурах Саюза. Невыпадкова, што най- больш смелыя наватарскія пошукі пазіі брацкіх літаратур ідуць пад аэанам, раз- сваення традыцый «лешага, таленавіцей- шага пазіі нашай савецкай эпохі» — Валадзіміра Маякоўскага.

Адзін з найбольш шматнацыянальных развіццяў ўсёй нашай шматнацыянальнай літаратуры ў перыяд паміж з'ездамі з'еда- мі — гэта растуцае творчае ўзаемадзеян- не і ўзаемны ўплыў брацкіх літаратур адна на другую.

Велізарную ролю ў гэтай справе ады- грала інтэнсіўная дзейнасць пісьменнікаў на ўзаемных перакладах.

За гэты час на рускую мову і на рад мовы брацкіх народаў па-сучаснаму і высо- какаляса былі перакладзены не толькі ра- зныя вядомыя, але і ўпершыню ўвайшоў- шыя ў культуру ўжытак нашага народа творы многіх класікаў брацкіх літаратур. А побач з гэтым яшчэ больш інтэнсіўна працавала ў гэтыя гады работа на пера- кладах на мовы брацкіх народаў ўсіх ма- стацкіх скарбаў рускай класікі.

Стала шырокім і кола лепшых твораў сучасных савецкіх пісьменнікаў, пера- кладзеных на рускую мову і на мовы іных брацкіх народаў.

Ужо самы працэс перакладу, у які, да гонару нашай літаратуры, уцягнуты леп- шыя пісьменнікі ўсіх брацкіх народаў, ёсць акт не толькі аэанавення, але адна- часова і аэанавення перакладчыкам традыцый і дасягненняў майстэрства вялікіх пісьменнікаў мінулага і таленавіцейшых сучаснасці.

Ні ў якой меры не зніжаючы значэння вонту рускай класікі і сучаснай рускай літаратуры для развіцця ўсіх нашых бра-

цкіх літаратур, мы, з пачуццём шчырага горадскага за агульны нашы поспехі, можам гаварыць і аб узаемным уплыве на ўсе літаратуры, у тым ліку і на рускую, вя- лікіх творчых класікаў брацкіх літа- ратур і некаторых выдатных твораў пісьменнікаў-сучаснікаў.

Інтэнсіўнае ўключэнне ў духоўны свет брацкіх народаў твораў класікаў і буйней- шых нашых сучаснікаў аэанаве, што наша шматнацыянальная літаратура ўні- маецца ў сваім развіцці на новую, вышэй- шую ступень. Ад нас залежыць — разу- ма, з велічнем справы, з улікам перспек- тывы далейшага развіцця, накіроўваць гэты працэс.

Усеадаемненне велізарнага гістарычнага значэння работы па перакладах твораў пісьменнікаў брацкіх літаратур заўсёды было ўласціва лепшым прадстаўнікам са- вецкай літаратуры.

Адзак за работу па перакладах падчас бурчуча і мала здольных людзей, раменнікі, якія не здольны забяспечыць належны мастацкі ўзровень перакладаў класікі і

Сусветнае значэнне нашай літаратуры

Як вядома, перамога над нямецка-фа- шысцкімі захопнікамі і японскімі імперыя- лістамі, дабытая ўзброенымі Сіламі СССР у другой сусветнай вайне, не толькі кар- ронным чынам змяніла міжнароднае ста- новішча нашай краіны, які вядучы вялі- кай дзяржавы, але і прывяла да зваржэн- ня ўлады капітала ў разе краін Еўропы і Азіі. Агульнае колькасць народнаасель- ніцтва краін лагера міру і демократыі пе- раявае цалер дзевяцісот мільянаў чала- век. Усё гэта змяніла пасля вайны суа- чынныя сацыяльныя сілы ў свеце дабэка не ў карысць капіталізму.

Стварэнне вялікай Кітайскай Народнай Рэспублікі, усталяванне ў разе краін Азіі і Еўропы народна-демакратычнага ла- ду, небыла моцны рост сімпатый і спа- чування шматлікіх мас працоўных у краінах капіталізма да нашай краіны, як мужага і сумленнага барацьбы за мір і демократыю, зрабілі ўплыў і на абс савецкай літаратуры ў пасляваенныя гады.

Каб стала зразумела, як велізарна па- шырлася кола нашых аэанавенных чыта- чоў з часу Другога з'езду, удумайцеся ў некаторыя лічбыныя дэталы аб распаў- сяджанні твораў нашай літаратуры за мя- жой і пасляваенныя гады.

За перыяд паміж 1945 і 1953 годамі, паводле далёка не поўных дэталеных, у краінах народнай демократыі і ў капіталі- стычных краінах выйшла твораў больш 900 савецкіх пісьменнікаў у перакладе на 44 замежныя мовы больш чым у 9.000 выданняў. Толькі за 1951—1953 гады за- выдана было выдана 94.196 тысяч экзэмпляраў твораў савецкай мастацкай лі- таратуры. З гэтага відаць, якую велізар- ную аўтарыта чытачоў заваявала наша літаратура за мяжой. Вядома, найбольшае распаўсюджанне пераклады савецкай мастацкай літаратуры маюць у краінах на- роднай демократыі і народным Кітаі. Але і пасурае атмасфера «халоднай вайны» і шматлікіх рагатак, якія пастаўлены на шляху нашай літаратуры да масавага чы- тача ў капіталістычным свеце, кнігі са- вецкіх пісьменнікаў у пасляваенныя гады перакладзены і выданы ў многіх краі- нах.

Наша аўтарыта чытачоў аэанаве што падвоілася за лік многіх дзесяткаў мілья- наў чытачоў у краінах народнай демокра- тыі і мільянаў чытачоў у капіталістычных краінах. Гэтая велізарная новая аўтары- та праяўляе да савецкай літаратуры новыя патрабаванні, да якіх мы, савецкія літаратары, не можам не прысуджацца.

Людзі ў краінах народнай демократыі, якія знаходзяцца на розных ступенях ру- ху да сацыялізму, каэаюць ад савецкай літаратуры прадзіўныя карціны жыцця пра- цючых нашай краіны, гістарычна да- казанага раскрыцця важнейшых момантаў фарміравання характэру сацыялістычнага чалавека.

Чым шчырай будзе разгортвацца бара- ьба народаў каланіяльных і аэанавенных краі- за свабоду, незалежнасць і чалавечыя ўмо- вы існавання, тым усё больш людзей у гэтых краінах будуць звартаць позіркы да

Некаторыя вынікі дваццацігадовага шляху

Гаворачы аб выніках дваццацігадовага шляху нашай літаратуры, варта перш за ўсё сымніцца на яе значэнні ў народным жыцці ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

У гэты незабыўны час з найвялікшай нагляднасцю раскрылася ўсё тое новае, што было набыта літаратурамі Саюза ў гады, якія папярэдзілі нашай вайне.

Адзіным баявым атрадам савецкіх патрыотаў прадсталі ў гэтыя гады пісьмен- нікі ўсіх брацкіх народаў СССР.

У першы-ж дні вайны звыш тысячам савецкіх пісьменнікаў (больш трыці ўсяго кожнага Саюза) дабрахотна пайшлі ў рады Дзёвай Арміі і Ваенна-Марскога Флота.

На ўсіх франтах Вялікай Айчыннай вайны — ад Чорнага да Баранцава мора, сарод абаронаў гарадоў-герояў, сарод ге- раічных народных месцінаў-партызан, са зброй у руках або з аэанам і бланкетам франтовага журналіста — крокмі савецкіх пісьменнікаў па најбых дарогах вайны разам з героямі і чытачамі сваіх твораў.

Мы святая захоўваем у сваёй памці імяны нашых таварышаў па зброі, сучасных пісьменнікаў. Вось чаму, гавора- чы з законнай горадэцаю аб размаху пера- кладчыкай справы ў нас у краіне, аб тысячых перакладзеных кніг, выданых мільянамі тэражаў, мы ні на мінуту не павінны забываць, што сарод гэтых тысяч многія саласаваны нізкай якасцю пера- кладчыкаў.

Другі з'езд пісьменнікаў павінен даць найбтражэйшы наказ новаму складу Праў- лення Саюза сур'ёзна заняцца ўпарадка- ваннем перакладчыкай работы, як ва- жнейшай культурна-палітычнай справы, і звысці магчымасць у найкарацейшым тэр- міне пашырць кола перакладчыкаў за лік таленавітых і высокакультурных майстроў слова.

У першую чаргу неабходна павялі- чыць канец зусім заганай практыцы пера- кладчыкаў з паэстычнага, калі гутара ідзе аб творах прозы і драматыі.

Толькі рокае павышэнне патрабаван- насці да ідэйнай і мастацкай якасці су- праць творчага аэанам, гарантыя вы- спыннага ўдасканалення нашай літа- ратуры.

Творы ўсіх відаў і жанраў не сыходзілі са старонак перыядычнага друку, магутна гучалі па радыё, з падмостваў тэлевізій і франтаных тэатраў, на экране кіно, пера- кладчыкаў па ўсіх франтах ад зямліні да аэанавеннай акопеннымі геаічнымі і фізчы- нымі посяміні. Як і ў мірныя гады, у ваен- ны час выходзілі новыя раманы і апавесці, зборнікі апаваданняў і вершаў, пазмы і драматычныя творы.

Ад самых цяжкіх дзён першага года да пераможнага маршу поінна-пераможцаў па дарогах Германіі шматлікія найважней- шыя творы савецкага народа, раздзуючы ў яго сэрцы неагасальны агонь любові да Радзімы і спаліваючы нанавісць да яе ворагаў.

У ваенныя гады атрымалі развіццё ўсе жанры пазіі. Сарод шматлікіх пачытных твораў, напісаных на дзсятках моваў, прадстаўлены і пачытачы напружаная грамадзянская палітычная пазіія, і разду- чліва, змацыванална аэанарожаная ліра- ка самых запаветных рухаў салдацкага сэрца, і калючая, аблачальваючая сатыра, дэсна, балада, лірычная і аэічная пазма, драма і трагедыя ў вершах.

У верхах савецкіх пазіі, створаных у гады вайны, гата-жа як і ў пісьменніч- кай публіцыстыцы, і ў творах ўсіх другіх відаў і жанраў, нават у самых цяжкіх дні і месцы, напоўненыя горчичу ваенных няўдач і аэступенняў, гучала непахісна ўваўнясненне ў падымоўлячай перамоце. Гэта пачуццё аб'ядноўвала людзей рознага ўзросту і пачытачынага тэмпераменту.

Далей дакладчык падрабязна аэанавізе савецкую пазію ваенных гадоў.

Нашы крытыкі і даследчыкі літаратуры, гаворачы т. Суркова, які часта суха, скла- дачытна разважваюць аб аэанавеннай трады- цыі Маякоўскага для развіцця савецкай пазіі, не пагубіліся пад гэтым кутком погляду главу на творчы вопыт савецкай пазіі ваенных гадоў. Можна быць, яны знайшлі-б там малала жытых прыкла- даў дабратворчых уздзянняў Маякоўскага на работу пазіі розных народаў, можа быць, імяна ў вонце ваенных гадоў «не- само, грубо, армію» выявіліся-б моцныя звышні пераэанасці грамадзянскай і лірыч- ной традыцыі сучаснай савецкай пазіі і Маякоўскага.

Слаўная гораўскай традыцыя палітыч- ной пісьменнічкай публіцыстыкі аэанавіла ў гады Вялікай Айчыннай вайны сваё вы- датнае развіццё ў дэанасці вялікай групы савецкіх пісьменнікаў.

Шлада, што ў пасляваенныя гады мно- гія пісьменнікі, якія зарэкамандавалі сабе выдатнымі майстрамі публіцыстыкі, адмылі ад работы ў гэтай галіне, ханя зусім ясна, што ў эпоху вострай «халоднай вайны», з аднаго боку, і напружанай сталарнай працы савецкіх людзей — з другога, для пісьменніка-публіцысты ады- рна на найшыршае поле дэанасці.

На ўсеагульным глыбокім жалю, крытычна не асанаваным і не абудлены вопыт на- шых пісьменнікаў, якія працавалі ў час вайны над ваеннай тэмай ў прозе і дра- матыі.

Тан. Суркова гаворачы аб творах прозы і драматыі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Калі-б крытыкі і даследчыкі глыбей удумаліся ў творы, напісаныя ў ваенныя гады, якія пачарпнулі-б іх тысячы ар- ні і выразных доказаў сапраўднай народ- насці, чалавечнасці, гуманізма савецкай літаратуры.

Вялікая Айчынная вайна аэанавіла яшчэ шчыльней ўсіх пісьменнікаў народаў СССР ў аэанавіну сабраўскую сям'ю, пра- ра-

тала іх адзіствам тэматыкі і матэрыялу, аэанавіла павышанай аддзяленасці за жыц- цём і ёсць літаратуры і наэанавіла пачы- сца аэанавіла літаратуры і літаратуры сарод шматлікімі аэанавіламі чытачоў, умацавала непаўнічуную сувязь літаратуры з народам.

Герой-франтанік, з якім пісьменнікі па- сябарвалі ў ваенныя гады, вярнуўшыся да мірнай сталарнай працы, прывёў за са- бой і пісьменніка-франтаніка на завод, у шахту, у калгасную вёску.

Вялікая Айчынная вайна ўскалічыла народнае жыццё нашай краіны да самых глыбін і ўдзіннула ў актыўную абарону Радзімы ўвесь народ ад малага да вяліка- га. Велічынная перамога над нямецка-фа- шысцкімі захопнікамі і японскімі імперыя- лістамі аэанавіла вынікам зусупных геаіч- ных намаганьняў, самаахваранасці і аддзя- насці салдат фронту і салдат працоўнага тылу.

Для літаратуры справядлата аб выніках працягата дваццацігоддзе — гэта размова аб кнігах, якія былі напісаны і вынесены на суд чытача.

Тысячамі налічваюцца напісаныя і вы- даныя за дваццацігоддзе кнігі пісьменні- каў ўсіх брацкіх народаў СССР. Сотні ішэе ва гэты час узяліся на доўгае або кароткае жыццё на подмостві тэатраў. Завалі арміі жыццём на бэлым палатне зэанавілі многія карціны, пастаўле- ныя па сцэнарыях, створаных пісьмен- нікамі. І ні дэкладчык, ні судавладчык, колькі-б іх ні было, не аэанаві-б не толь- кі аэанаві, але хоць-бы каротка праанаві- раваць усё, што за гэтыя гады напісана і прадстала перад судом савецкага і заме- жнага чытача і гаспадына.

Як паказвае вопыт нашай літаратуры, пераход з агульнага пачува твораў у «аэанавіну» дэанавіну кніг, як правіла, зале- жыць не ад «накіроўвачага» ўздзяння Саюза пісьменнікаў, не ад прапаганда- цыі намаганьняў крытыкі, а толькі ад самота характэру твора, ад яго ідэйна-ма- стацкіх вартасцей.

Калі кніга не апраўдае надзей чытача, ніяка сіла не аэанавіла замацаваць яе ў фонде «непераходзачых каштоўнасцей».

Каб даць уяўленне аб творчэй дэанаві- савецкіх пісьменнікаў за два дзесяцігоддзі паміж з'ездамі, варта хоць-бы наваць твора, якія надоўга залалі ў паміч чытача.

Пасля Першага з'езду пісьменнікаў мы былі сведкамі завяршэння такіх выдатных шматмоўных твораў, як «Жыццё Вяліка- га Самгіна» М. Горькага, «Шіхі Дон» М. Шола- хава, «Хаджонне па пакутах» і «Пётр Першы» А. Тагстаго, «Брусці» Ф. Паффа- рова, другая кніга Вялікага (на жаль, не аэанавіла яшчэ) рамана А. Фадзеева «Апошні а ўдзё».

Творчасць савецкіх пісьменнікаў ста- рэйшага палатня ўбагаціла нашу літа- ратуру многімі значымі і для літарату- рага шляху аэанаві і для развіцця ўсёй савецкай літаратуры кнігамі.

На прыкладах многіх твораў, напісаных пісьменнікамі шматнацыянальнай савецкай літаратуры, дакладчык паказвае, якіх аэанавіных поспехаў дэанавілі проза, пазіія, драматыі, публіцыстыка і нарцы, кіно- драматыі, дэанавіла літаратура за пер- шад паміж першым і другім з'ездамі. За гэтыя гады вялікі ўклад у літаратуру зра- білі прадстаўнікі старэйшага пакалення са- вецкіх пісьменнікаў. Выдучыліся ў літа- ратуры і заваявалі сваімі творамі шырокую аўтарыта чытачоў пісьменнікі, якія ўступілі ў літаратуру пасля Першага

